



Videnskaben og virkelighedens båndbredde - og noget om balloner

Gregersen, Niels Henrik

Published in:
Baptist.dk 2016:1: Tro og videnskab

Publication date:
2016

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Gregersen, N. H. (2016). Videnskaben og virkelighedens båndbredde - og noget om balloner. *Baptist.dk 2016:1: Tro og videnskab*, 9-11. [2].

baptist.dk

1

2016



Tro og videnskab



Videnskaben

og virkelighedens båndbredde – og noget om balloner

Vores syn på tro og viden hviler ofte på vanetænkning. Det er en udbredt forestilling, at engang hang verden sammen, men i dag lever vi i splittelsens tidsalder.

Indrømmet: Der er noget om det. Engang var verden mindre og vores viden langt mere overskuelig. Men det er også en skrøne, for videnskab og visdom har aldrig været én og samme ting.



[] Niels Henrik Gregersen

[] Flickr

Videnskaben bruger vi til at få noget at vide om verden og om os selv. Visdom

og religiøs indsigt bruger vi til overveje, hvordan vi skal leve, og hvad vi skal tro. Sådant var det også i middelalderen. Allerede i 400-tallet skelnede Augustin mellem viden og visdom.

Tro og viden er konkurrenter

En anden vaneforestilling er, at tro og viden i moderne tid er blevet hinandens konkurrenter. Hvor videnskaben går ind, dér går troen ud. Og omvendt: Hvor troen går ind, dér går fornuften ud. Igen kan der være noget om snakken. For hvis man tror, at man kan bruge Bibelen som udgangspunkt for geologi og naturhistorie, så har man selv bedt om konflikten. Og hvis videnskabsfolk siger, at et menneske

ikke er andet end dets kemi (som man sagde i 1870'erne) eller ikke andet end dets gener (som man sagde i 1970'erne) – ja, så opstår der ligeledes en konflikt.

Men det er i så fald ikke en strid mellem tro og viden, men med en videnskabelig ideologi, der siger: »Du er ikke andet end ...«. Her kan troen have både almindelig fornuft og humanismen på sin side. For du og jeg er ikke illusioner, men hører faktisk med til virkeligheden. Nogle gange kan vi endda være ganske virkekraftige!

Religion er farlig

En tredje vaneforestilling er, at religion er farlig for samfundet. Og sandelig, der findes eksempler på religiøs fanatisme. Kig

→ bare på Taleban og IS. Men hvor ville samfundet være henne, hvis vi ikke havde religiøse forestillinger om det enkelte menneskes uendelige værdi? Også det ressourcesvage menneske er skabt i Guds billede. Tabte vi den indsigt, ville vi få et bundløst tyranni, som vi så det i det 20. århundredes ateistiske statsdannelser.

I øvrigt har vi siden 1849 haft religionsfrihed. Mener nogen virkelig, at man ikke må sidde i folketinget eller være minister, fordi man er luthersk missionsk, grundtvigsk, baptist eller muslim? Ateismens tyranni lurede lige neden under debatten om, hvorvidt en folketingsmand, der tror, at verden er skabt, også kan være videnskabsminister. Den tro deler Esben Lunde Larsen i øvrigt med Newton og Darwin og mange andre videnskabsfolk. Fri os fra tanketyranniet!

Hvad med at prøve nye billeder?

Her er et alternativ: Hvad med at forestille os videnskaben og viden som en ballon, der til stadighed udvider sig? For det første bygger videnskaben på hypoteser. Den mest kreative del af videnskaben sender balloner op i luften for at se, om de kan skydes ned af virkeligheden selv. For det

andet: Det mest fantastiske ved naturvidenskaben er, at den trods alle nedskydninger har oparbejdet en stadigt større viden om verden og dens forunderligheder. Det er faktisk godt gået!

Min pointe er altså ikke, at videnskabens ballon nu er ved at nå bristepunktet og derfor snart vil punktere. Jo, mange videnskabelige teorier er blevet punkteret undervejs i videnskabens udvikling. Men som regel kun for at give plads for mere præcise teorier. Min pointe er, at videnskabens balloner til stadighed udvider sig, når vores viden afdækker endnu mere af virkelighedens komplekse natur.

En ballon, der er vokset

Tag fx den genetiske revolution, der blev påbegyndt med opdagelsen af DNA i 1953. 20 år senere begyndte man at ideologisere DNA: Alt er bestemt af gener, og du er ikke andet end dit genom. I dag véd biologer, at miljøet som regel er med til at tænde eller slukke for genernes aktivitet. Vi har fået epi-genetikken – læren om alt det, der sker med generne gennem organismernes historie. Det vil som bekendt få stor betydning for forebyggelsen af genetisk disponerede sygdomme. I den forstand er

vi tilbage ved samspillet mellem teoretisk viden og praktisk visdom, nu blot på et højere informationsniveau.

Videre horisonter

Men når ballonens rumfang efterhånden bliver større, bliver også ballonens radius større – og dermed horisonten for alt det, som vi endnu ikke forstår. Set på den måde producerer videnskab både viden og en ny sans for vores ikke-viden. Frit efter salmedigteren Thomas Kingo: »Viden og uvidenhed, de vandre til hobe«.

Nødt til at tro

Ballon-billedet fortæller, at virkeligheden har en større båndbredde, end vi kan indfange og kontrollere gennem naturvidenskaben alene. Tor Nørretranders har sagt det på den måde, at vi i et informationsbåret univers er »nødt til at tro«. Det kan vi så kalde for tro, religion, religiøsitet, spiritualitet eller visdom. Her begynder de ægte diskussioner mellem religiøse og ikke-religiøse tydinge af tilværelsen – både vedrørende det, vi véd, og alt det, som vi ikke véd.

Vi kommer i øvrigt ikke uden om den kendsgerning, at vi som mennesker er blivende konfronteret med det, vi godt véd, at vi ikke véd noget om – alt det, der er uden for ballonens radius. Oven i det hele har vi alt dét, som vi ikke engang véd, at vi ikke véd noget om. Men det er en anden historie. For nu begynder det at svimle!

» Ateismens tyranni lurede lige neden under debatten om videnskabsministerens tro på, at verden er skabt. «

» Virkeligheden har en større
båndbredde, end vi kan indfange og
kontrollere gennem naturvidenskaben
alene. «



Niels Henrik Gregersen

- professor i teologi på Københavns Universitet
- forsker i samtidsteologi samt »religion og naturvidenskab«
- har netop udgivet »Den generøse ortodoksi«, 2015
- ulønnet hjælpepræst i Trinitatis Kirke, København